

NORDLAKS OPPDRETT AS
Postboks 224
8455 STOKMARKNES

Saksb.: Gunhild Garte Nervold
e-post: fmnogne@fylkesmannen.no
Tlf: 75531564
Vår ref: 2015/47
Deres ref:
Vår dato: 11.01.2019
Deres dato:
Arkivkode: 542.1

Avslag på søknad om tillatelse etter forurensningsloven for lokalitet Bergkråa i Tysfjord kommune

Vi viser til søknad fra Nordlaks Oppdrett AS oversendt fra Nordland fylkeskommune den 21.9.2017 om tillatelse til opprettelse av ny lokalitet for matfiskoppdrett av laks, ørret og regnbueørret i Tysfjord kommune. Søknaden var komplett med miljørisikovurdering av utslipp av lusemidler fra lokaliteten den 26.6.2018.

Vedtak

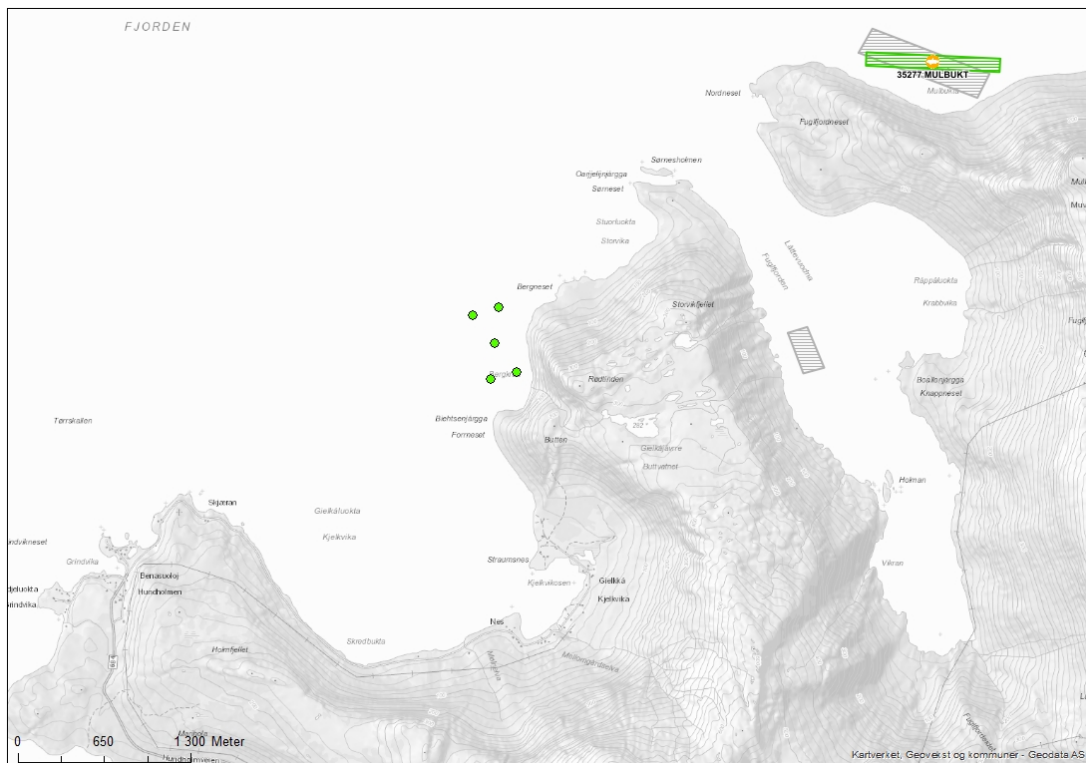
*I medhold av lov om vern mot forurensninger og om avfall (forurensningsloven) av 13.mars 1981, nr. 6, § 11 (særskilt tillatelse til forurensende tiltak), § 12 (innhold i søknad) og Lov om forvaltning av naturens mangfold (naturmangfoldloven) §§ 8-12, **avslår** Fylkesmannen i Nordland herved Nordlaks Oppdrett AS sin søknad om etablering av oppdrettsvirksomhet på lokaliteten Bergkråa i Tysfjord kommune. Gebyr for saksbehandling settes til 26 200 kr.*

I det følgende vil vi redegjøre for saksbehandlingen, Fylkesmannens myndighet etter forurensningsloven, begrunnelse for vedtaket og opplysninger om klageadgang mv.

Bakgrunn

Søknaden gjelder etablering av ny lokalitet Bergkråa, med en maksimalt tillatt biomasse (MTB) laks, ørret og regnbueørret på 3120 tonn. Det planlegges en årlig produksjon på 2400 tonn biomasse, med bruk av 2800 tonn tørrfôr per år. Lokaliteten Bergkråa ligger i Tysfjorden, som er foreslått utredet som marint verneområde.

Søknaden har vært offentlig kunngjort og kommunalt behandlet. Saken har ikke vært politisk behandlet, men administrasjonen har uttalt at søknaden med grunnlag i kommuneplanen vedtatt av kommunestyret 16.12.2015 kan godkjennes. Innsigelse fra Sametinget gjør at kommunestyrets vedtak av 16.12.2015 ikke er rettskraftig, og denne arealplanen kan ikke legges til grunn. Innsigelsessaken ligger nå i Kommunal- og moderniseringsdepartementet. Fylkesmannen må derfor legge til grunn «kystsoneplan for Tysfjord kommune» vedtatt av kommunestyret 14.2.2002. I kystsoneplanen ligger omsøkte nye lokalitet Bergkråa innenfor områder avsatt til FFA og FFFNA og strider ikke med plan.

Figur 1. Omsøkt plassering av oppdrettsanlegget ved Bergkråa er markert med grønne hjørne- og midtpunkt til de flytende delene av anlegget. Kart hentet fra ArcMap.

Det har kommet inn merknader som gjelder forurensning. Mange av uttalelsene var omfattende og er oppsummert nedenfor. Alle uttalelsene er kommet inn i perioden jan./febr. 2016.

Skarberghalvøya grunneierlag og Skrovkjosen grunneierlag, samt flere grunneiere/naboer/berørte parter uttaler at et oppdrettsanlegg ved Bergkråa like øst for Kjelkvik vil være en altfor stor belastning for miljøet med tanke på forurensning og påvirkning av lusemidler. Virksomheten som søker om et akvakulturanlegg på Bergkråa har allerede omfattende virksomhet i Tysfjorden der de har problemer med lakselus og bunnforhold. Det vil òg skade den unike Tysfjord-humneren som er verdens nordligste hummerbestand. Bergkråa er et av de mest kjente gode hummerplassene i området. På grunn av de grunne områdene i Storvika og Kjelkvik trekker hummeren opp til Bergkråa om sommeren og høsten og hummerfiske var derfor tidligere en viktig inntektskilde for fiskerne i Kjelkvik helt tilbake til 1920-tallet.

Haukøy Vel m/flere uttrykker også bekymring for den fryktede sykdommen lakseanemi som Tysfjorden hittil har vært spart for. Ved å utvide virksomheten til de østre områdene av Tysfjord der det hittil ikke har vært belastet med oppdrett, vil arealene der det har vært mulighet til å la artsmangfoldet få leve også bli forurenset. Grunneieren påpeker at strømmen i området ved Bergkråa går rett inn mot de hittil uberørte fjordene Tømmeråsfjorden og Fuggelfjorden. Tømmeråsfjorden har tradisjonelt vært en av de beste fjordene for laksefiske i området. Det vil bli større smitteproblematikk når anleggene ligger nærmere hverandre.

Da man heller ikke kjenner til konsekvensene for artsmangfoldet ved langtidsbruk av giftige midler, er det viktig at enkelte områder av en viss størrelse får være i fred. Det er også observert koraller, korallbevokste steiner og svamp i området, som har fulgt med flyndregarn. Undervannslandskapet er spesielt, og gir potensiale for funn av stedegne arter.

Grunneierlagene, samt grunneiere/naboer/berørte parter påpeker at Norge er internasjonalt forpliktet til å sikre biologisk mangfold og viktigheten av kunnskapsbasert forvaltning. De ber bestemmende myndigheter om å bruke «føre-var-prinsippet» for å sterkt fraråde oppdrett i Bergkråa frem til viktig forskningsbasert kunnskap om Tysfjord-hummeren er på plass.

Kommundelsutvalget for Kjøpsvik, Hundholmen, Kjelkvik, Haukøy og Skrovkjosen vil på det sterkeste fraråde at det gis tillatelse til oppdrett i Bergkråa nå som det er gitt tillatelsen til levendelagring av torsk i Mulbukta i Tømmersfjorden. Luseproblematikken i Tysfjord i 2016 var så stor at alle anleggene måtte tømmes for en periode. Utvalget er derfor bekymret for hva som vil skje det opprettes enda flere anlegg i fjorden.

Tysfjord arbeiderparti/Arbeidsgruppe vedrørende arealplan ber Tysfjord kommune om å avslå søknaden og fraråde at lokaliteten tas i bruk med bakgrunn i flere punkter. Å tillate flere lokaliteter og da samtidig en økning i utslipp av kjemikalier/medikamenter vil være selvmotsigende sett i lys av at kommunestyret enstemmig har bedt rådmann/administrasjon om å starte en prosess med totalfredning av hummer i hele Tysfjorden for en periode på 10 år. I tillegg konkluderte Fylkesmannen, i uttalelsen vedrørende søknad om artsendring fra torsk til laks ved lokalitet Tømmervik S (den 9.12.2015), med fraråding på bakgrunn av informasjon om negative effekter av flere typer avlusningsmidler, samt en vurdering av det samlede antall oppdrettsanlegg og totale biomasse i Tysfjorden. I referat fra møte mellom oppdrettere, Fylkesmann, Fiskeridirektoratet, Mattilsynet og Tysfjord kommune den 11.1.2016 vedrørende avlusningsmidler og hummerbestanden i Tysfjord, påpekes det at medikamentbruken er økende samtidig som at det søkes om nye lokaliteter i/ved egnede habitater for hummer. Det er i flere tidligere uttalelser kommet inn klar dokumentasjon på at lokaliteten er en god hummerplass og historisk «vandringsvei» for innsig av villaks for fjorden. Det finnes låssettingsplasser, oppvekst-/beite-/gyteområder for fisk i umiddelbar nærhet til lokaliteten. Det er også kommet ut en artikkel fra Fiskeridirektoratet og Havforskningsinstituttet (2.2.2016) som viser at svamp som lever på havbunnen kan bli negativt påvirket av utslipp fra oppdrettsanlegg. Tysfjorden er fremdeles ikke tilfredsstillende kartlagt med tanke på det marine artsmangfoldet.

Nordland Fylkes Fiskarlag ber om at søknaden blir avslått. Fiskarlaget påpeker bekymring for Tysfjord sin særegne hummerstamme og fjordens lokale torskebestand som må bevares. Både sistnevntes egg og larver, samt krepsdyr som blant annet hummeren er sårbare i forhold til kjemisk og biologisk påvirkning deriblant lusemidler.

Fiskarlaget viser videre til at håndteringen av lusemidler har økt mye i løpet av de siste årene. Folkehelseinstituttet skrev på sine nettsider (den 2.3.2015) at bruken av hydrogenperoksid på landsbasis har økt fra 2538 tonn i 2012 til 31.577 tonn i 2014 (dvs. 1144% økning på 2 år). Videre eksperimenteres det med kombinasjonsmetoder, der virkningene er mye kraftigere. I brev av 1.12.2015 fra Nærings- og fiskeridepartementet fikk Fiskeridirektoratet i oppdrag å komme med forslag til tiltak for å stoppe bruken av kombinasjonsmetoder av lakseluspreparater. Fiskarlaget nevner også bruken av kitinhemmere ved oppdrettsanlegg, som inneholder to ulike virkestoffer: diflubenzuron og teflubenzuron. Dette er stoffer som er giftige mot parasitten lakselus. Lakselus er et skalldyr,

hvor giftene virksom slik at de forhindrer skalldannelse. Problemet er at stoffene også er svært giftige for andre krepsdyr, som blant annet raudåte, krabbe, kreps, hummer og reke.

Fiskarlaget viser til slutt til at kommuneplanens areadel er under revidering og at de i eget brev av 24.7.2014 har påpekt en rekke forhold som må ivaretas. De ber om at gyte- og oppvekstområdene til hummeren i Tysfjord blir kartlagt og at søknadsbehandlingen tar hensyn til hummerens utbredelse i fjorden. Tysfjord er også foreslått som et marint verneområde med vekt på bevaring av sjøbunnen og Tysfjord-hummeren. Det er fastsatt midlertidige retningslinjer for behandling av saker som kan berøre de foreslåtte verneområdene, hvorpå disse innebærer at det så langt som mulig skal unngås inngrep og utvidelser som kan føre til varig skade for det aktuelle verneområdet. Videre ber de om at det tas hensyn til tradisjonelle fiskeriinteresser, gyte- og oppvekstområder, samt miljøkvaliteten fremfor oppdrett.

Fylkesmannens vurdering

Følgende lovverk er sentralt i vår vurdering:

- Forurensningsloven (bl.a. §§ 11, 16 og 18)
- Vannforskriften (bl.a. §§ 4 til 6 og 12)
- Naturmangfoldloven (§§ 8 til 12)

Miljøpåvirkning

1. Lokalitetens nærsone

Lokaliteten er planlagt ved Bergkråa på østsiden av Tysfjorden og Kjelkvika i Tysfjord kommune. Lokaliteten er mest eksponert for vind og bølger fra vest til nordvest. Bunnen i Bergkråa skråner bratt fra land i nordvestlig retning til dypområder under den vestre delen av den foreslåtte anleggslokaliseringen og videre ut i Tysfjorden med største dyp på ca. 720 meter. Området der anlegget planlegges lagt har et dybdespenn fra ca. 70 meter i sørøstlig ende til 250 meter i det nordvestlige hjørnepunktet. I følge B-undersøkelsene tatt i 2013 består bunnen under lokaliteten for en stor del av fjell med innslag av grus og sand. Det er ingen terskeldannelser mellom lokaliteten og Tysfjordens dypområder.

B-undersøkelsen fra februar 2013 er tatt før lokaliteten har vært i bruk. Undersøkelsen ga lokaliteten som helhet tilstand 1 (meget god), og alle stasjonene oppnådde samme tilstand. Det var bunndyr på alle stasjoner, der børstemark ble funnet og dominerte ved 9/10 stasjoner. Målinger av pH/E_n ved samtlige stasjoner ga samlet tilstand 1. Det var ingen bobling eller slam i sedimentene og det var ingen misfarging eller lukt. Alle stasjonene hadde et grabbvolum <1/4 og alle, med unntak av sedimentene sør for lokaliteten (prøvetakingsstasjon 1), hadde fast sediment.

Det ble målt vannstrøm på lokaliteten i perioden 6.3.2012 – 3.4.2012 på 6, 17, 50 og 100 meters dyp over et totaldyp på 194 meter ved senterpunktet av den planlagte lokaliteten. Målingene ble utført med propellmåler.

Spredningsstrømmen er målt på 50 meters dyp og viser en nesten likeverdig vanntransport i vestlig og øst-sørøstlig retning. Disse målingene er imidlertid tatt ca. 20-25 meter grunnere enn definisjonen på spredningsstrømmen (>10 % avvik fra korrekt måledybde sett i forhold til totaldypet) og kan derfor ikke betraktes som pålitelige for å beregne spredningen av organisk

materiale ved lokaliteten. Bunnstrømmen målt ved 100 meters dyp (over et totaldyp på 194 meter) viser en uklar hovedstrømretning og massetransport av vann som veksler mellom retninger mellom vest og nord, samt i tilnærmet sørlig retning. På 17 meters dyp transporteres vannmassene hovedsakelig i sør-sørvestlig retning med en liten returstrøm i nordøstlig retning.

Gjennomsnittsstrømmen anses som middels sterk på 17, 50 og 100 meters dyp, mens den var svak ved overflaten (6 meter). Strømmålingene viser at det er lite til svært lite strømstille (<1 cm/s) for alle dyp og maksimalstrømmen ved 100 meters dyp viser samtidig at det i måleperioden har vært flere strømstøt på opp mot 9 cm/s.

Nøkkeltall fra strømmåling ved lokalitet Bergkråa

Dyp (m)	Gjennomsnittsstrøm (cm/s)	Maksimalstrøm (cm/s)	Andel strømstille (%)	Neumanns parameter*
6	4,0	20,2	8	0,3
17	3,4	14,0	9	0,3
50	2,4	11,0	20	0,0
100**	1,9	8,5	23	0,1

*Viser retningsstabilitet som et tall mellom 0 og 1, der lave verdier tilsvarer lav stabilitet og en «vinglete» strøm, mens høye verdier tilsvarer høy stabilitet og en mer konsekvent retning på strømmen.

**Totaldyp under strømmålingen er 194 meter.

2. Utenfor lokalitetens nærsone

Ved søketidspunkt var ikke Nordlaks Oppdrett AS pålagt å gjennomføre forundersøkelser i form av C-undersøkelse ved søknad om etablering av ny lokalitet. Nordlaks har imidlertid, som medlem i næringsklyngen NCE Aquaculture, bidratt med økt kunnskap om 6 fjorder i Nordland gjennom programmet Marin overvåking Nordland, deriblant Tysfjord. Målsettingen for programmet var å overvåke og angi den økologiske tilstanden i 6 ulike fjordområder i Nordland hvor det er en aktiv akvakulturnæring. Programmet har resultert i 3 NIVA-rapporter som omhandler resultater fra undersøkelser av hydrografi, planteplankton, samt hard- og bløtbunnsfauna i perioden 2013-2017¹. Dette medfører at det ikke bare tas prøver av bunndyr, men også i forhold til parameterne klorofyll a, næringsalter, siktedyp og nedre voksegrense for makroalger. Det er i tillegg tatt en rekke prøver av flere støtteparametere.

Undersøkelsen fra 2013 og 2014 viste at makroalgevegetasjonen, som ble undersøkt i fjæra ved de tre stasjonene i Tysfjord var fra god til svært god tilstand.

Undersøkelsen av bløtbunnsfaunaen ble gjennomført på én stasjon plassert i det dypeste området i hver fjord. I Tysfjord ble det utført midtfjords i sundet sørøst for Bognes, mellom Stongneset (Stormneset) og Inner-Skarbergneset. Undersøkelsen er tatt drøye 8 kilometer nordvest for Bergkråa. Overvåkingen av bløtbunnsfaunaen i 2013 og 2016 viste begge god tilstand (klasse II) i Tysfjord. I 2013 ble det funnet relativt mange arter og antall individ, og artsindeksene H' og ES100 viste god (kl. II) tilstand. Indeksene som også tar hensyn til artenes egenskaper viste Svært god (kl. I) tilstand. Resultatene fra undersøkelsen i 2016 viste imidlertid et moderat artsmangfold og moderat til lav individtetthet. Muslinger og børstemark dominerte stasjonen begge årene, men ingen av disse er spesielt typiske for

¹ Brkljadic mfl. 2016. Marin overvåking Nordland 2013-2015, NIVA Rapport L.Nr. 6993-2016.

Gitmark mfl. 2015. Marin overvåking Nordland 2014, NIVA Rapport L.Nr. 6813-2015.

Borgersen mfl. 2017. Marin overvåking Nordland 2016-2017, NIVA Rapport L.Nr. 7211-2017.

tilfeller med organisk beriking (indikatorarter). Resultatene fra undersøkelsen i 2016 viste også en lav forekomst av pigghuder og krepsdyr og det ble funnet lite av store gravende arter som sjømus og andre kråkeboller. Slike dyr bearbeider sedimentet og sørger for transport og utveksling av vann, oksygen og nedbrytnings-produkter i sedimentene, og er derfor viktige for et godt bunnmiljø. Innholdet av organisk karbon (TOC) i sedimentet var lavt og tilsvarte svært god (klasse I) og god tilstand (klasse II) på alle stasjonene i 2016.

Dersom vi sammenlikner resultatene fra bløtbunnsundersøkelsene i Tysfjord i 2013 og 2016, viser den gjennomsnittlige nEQR-verdien seg nokså uendret og den økologiske verdien er den samme. Men både individtettheten og antall arter hadde gått markert ned for stasjonen i Tysfjord. Dette viste seg gjeldende for flere av fjordene i undersøkelsen. Foreløpig finnes ingen forklaring til årsaken, og NIVA konkluderte med at det bør følges opp med en ny undersøkelse i 2019 for å avdekke om nedgangen er en del av en eventuell negativ trend, eller kun et resultat av naturlig variasjon. Ut fra kvalitetselementet bløtbunnsfauna tilfredsstiller tilstanden vannforskriftens krav om minst god økologisk tilstand.

3. Vannforekomst

Lokaliteten ligger i vannforekomsten Haukøyfjorden, klassifisert som beskyttet kyst/fjord med ID nr. 0364020700-2-C i Vann-Nett². Vannforekomsten er per i dag vurdert til å ha svært god økologisk tilstand. Ut fra de opplysninger som foreligger mener Fylkesmannen at den søkte produksjonen på lokaliteten medfører lav sannsynlighet for å føre til forringelse av den økologiske tilstanden i vannforekomsten i sin helhet.

4. Naturmangfold

Hummer og avlusingskjemikalier

I 2015 søkte Nordlaks Oppdrett AS om å endre art fra torsk til laks ved lokalitet Tømmervik S i Hellmofjorden innerst i Tysfjorden. Det ble den gang gitt en fraråding av Fylkesmannen (den 9.12.2015) på bakgrunn av informasjon om negative effekter på miljøet av flere typer avlusningsmidler, samt en vurdering av det samlede antall oppdrettsanlegg og den totale biomassen i Tysfjorden. Fylkesmannen sendte også den 11.12.2015 varsel om avvisning av søknaden, med hjemmel i forurensningsloven § 12 (innhold av søknad), samt naturmangfoldlovens §§ 8 (kunnskapsgrunnlaget), 9 (føre-var-prinsippet) og 10 (økosystemtilnærming og samlet belastning). Avvisningen ble begrunnet i at kunnskapsgrunnlaget for effekten av kjemiske avlusningsmidler på hummer var for ufullstendig og at risikoen for utryddelse av Tysfjord-hummeren var for stor til at man fant det forsvarlig å øke mengden lakseoppdrett i fjorden.

I 2017 ga Fylkesmannen i brev av 23.6.2017 tillatelse til utvidelse på lokalitet Forsåstorvika i Tysfjord. Det ble i forkant gjennomført en miljørisikovurdering av Akvaplan-niva AS³ som konkluderte med at utslipp av hydrogenperoksid og deltametrin sluppet ut i Forsåstorvika ikke kunne påvirke hummer og hummerlarver ved de kjente hummerlokalitetene definert i Hansen (2005)⁴. Lokalitet Forsåstorvika ligger på vestsida av Tysfjorden med annet type strømregime enn for de østlige delene av fjorden med flere fjorder og grunntvannsområder.

² Nettportal som eies av miljøforvaltningen og Norges Vassdrags- og energidirektorat (NVE) og driftes av sistnevnte: <https://vann-nett.no/portal/>

³ Refseth mfl. 2016. Risikovurdering ved bruk av lusemidler – hummer i Tysfjord. Akvaplan-niva AS Rapport 8179.

⁴ Hansen 2005, Hummeren i Tysfjord. Undersøkelse av Tysfjordens egnethet med tanke på havbeite og oppdrett av verdens nordligste hummer.

Siden miljørisikovurderingen for lokalitet Forsåstorvika fra 2016 er det satt i gang en rekke nye studier på bruk av kjemiske lusemidler og deres påvirkning på hummer og andre krepsdyr. I forbindelse med søknad om opprettelse av ny lokalitet på Bergkråa har Akvaplan-niva AS gjennomført en ny miljørisikovurdering ved utslipp av lusemidler til marint miljø og mulig påvirkning på hummer i Tysfjord, med fokus på de østlige delene av Tysfjorden⁵. Akvaplan-niva AS konkluderte her med at det høyst sannsynlig kan oppstå konsentrasjoner i miljøet etter utslipp som overskrider grenseverdier for effekt og dødelighet for hummer. Potensielt skadelige konsentrasjoner kan nå området Haukøygrunnen/Haukøyfjorden, samt i enkelte tilfeller også deler av Fuglfjorden og Tømmeråsfjorden. I Havforskningsinstituttets evaluering av bestandssituasjonen etter 10 år i lys av de nye reguleringene som kom i 2008⁶, har forsøket med etablering av bevaringsområder for hummer i regi av Fiskeridirektoratet resultert i positive effekter på tetthet, størrelsessammensetning og økt egg- og larveproduksjon. Bevaring av rognhummer, yngle- og rekrutteringsområder er essensielt for å få i gang økt egg- og larveproduksjon i hummerpopulasjonen. Haukøygrunnen er nettopp et slikt viktig område med tanke på å oppnå målet om å oppnå økt egg- og larveproduksjon.

Havforskningsinstituttet gjennomfører også nye studier på hummerlarver der det er observert dødelighet ved eksponering av hummerlarver (*Homarus gammarus*, stadium I og II) for 10 % av behandlingsløsningen for hydrogenperoksid i 1 time (Escobar Lux, upublisert⁵). Foreløpige resultater viser høy dødelighet i observasjonsperioden på 72 timer etter endt behandling (Ann-Lisbeth Agnalt, pers. med.⁵). Det er også gjennomført nye laboratorie-eksperimenter hvor reke (*Pandalus borealis*) er eksponert for aktuelle bademidler⁷. Disse laboratorie-studiene ble gjennomført ved International Research Institute of Stavanger (IRIS) i Stavanger, samt av Akvaplan-niva AS. Hos IRIS ble reke eksponert for deltametrin, azametifos, hydrogenperoksid, samt for en kombinasjon av deltametrin og azametifos. Studien ble gjennomført ved å eksponere reke til en eller flere pulser på to timer til fortynt behandlingsskonsentrasjon (1/1000 av behandlingsskonsentrasjon for hvert stoff). Resultatene viste økt dødelighet hos reke. Studien er relevant med tanke på at den er gjennomført på ett og samme laboratorie, på samme art, med de kommersielle produktene som brukes i Norge i dag.

Det foreligger ikke vitenskapelige undersøkelser i felt av eventuelle sammenhenger mellom bruk av lusemidler og effekter på krepsdyr i Norge. Men det uttrykkes bekymring ved flere innmeldte observasjoner av store mengder døde krepsdyr som man per i dag ikke verken har kunnet bekrefte eller har avkreftet skyldes lusemidler. Ved Øygarden ble det i 2015 rapportert om død hummer i teiner ved to ulike lokaliteter i fjorden dagen etter at et oppdrettsselskap 800 meter unna hadde brukt dobbel dose deltametrin og samtidig brukt full dose azametifos. Konklusjonen etter granskningen ble at det ikke var sannsynlig at avlusing av oppdrettslaks var årsaken til at hummeren døde. I etterkant er det trukket tvil om

⁵ Refseth mfl. 2018. Miljørisikovurdering av utslipp av lusemidler fra lokalitet Bergkråa – Hummer i Tysfjord. Akvaplan-niva AS Rapport 9276-1.

⁶ Kleiven et al. 2017. Evaluering av effekten av forvaltningstiltak på hummer og forslag til tiltak. Rapport fra Havforskningsinstituttet Nr. 15 2017.

⁷ Bechman et al. 2017. Upubliserte resultater fra en serie forsøk med *Pandalus borealis* utført i Marinforsk-prosjektet PestPuls, EU-prosjektet ECOAST og et prosjekt finansiert av Solvay. <https://www.nrk.no/trondelag/ny-forskning-viser-at-lusegiften-hydrogenperoksid-er-langt-farligere-for-miljoet-enn-antatt-1.14196994>; <http://www.iris.no/home/new-project-on-environmental-effects-of-aquaculture>

analysemetoden som ble brukt etter hummerdøden i Øygarden var god nok til å vurdere om avlusning var årsaken til at hummer i teiner 800 meter unna anlegget døde⁸.

Det er usikkerhet rundt utbredelsen til Tysfjord-hummeren, og Fylkesmannen er bekymret for at en økt bruk av kjemikalier i forbindelse med lakselusbehandling kan føre til negative konsekvenser for hummerbestanden. En helhetlig kartlegging av Tysfjord-hummerens utbredelsesområde, inkludert dens viktigste yngle- og rekrutteringsområder, vil kunne gi et bedre beslutningsgrunnlag for hvilke områder man kan drive oppdrett i, og hvilke man bør unngå. Dette vil kunne dempe konfliktene mellom oppdrett og naturmangfold, og gi en mer forutsigbar arealavklaring for oppdretterne i fjorden.

I miljørisikovurderingen for Bergkråa konkluderte Akvaplan-niva AS med at det bør vises stor varsomhet ved bruk av lusemidler i Tysfjord⁵. Grunnet hummerens høye sensitivitet til pyretroider, samt at skadelige konsentrasjoner ifølge deres analyser kan nå kjente hummerplasser, mener Akvaplan-niva AS at pyretroider generelt ikke bør brukes i Tysfjord. Akvaplan-niva AS mener at avlusning med bruk av kjemikalier bør unngås i perioden juni/juli-september, gitt hummerlarvens sensitivitet. Hunnhummer har også vist seg å være mer sårbar for lusemidler (azametifos) på sommeren sammenlignet med resten av året. Parring foregår på sommeren, rett etter hunnens skallskifte og hunner kan på dette tidspunktet være mer utsatte enn hanner. Avlusning på sommeren vil derfor kunne være uheldig med tanke på hummerens reproduksjon og kan virke mot en målsetning om å øke rekruttering for å bevare hummerbestanden.

Det er verken gjennomført noen detaljert marinbiologisk kartlegging eller noen fullstendig bestandskartlegging av Tysfjord-hummeren. Det foreligger kartlegging av Tysfjord-hummeren i deler av fjorden⁴ og i 2012 ble det gjennomført et fiske etter rognhummer for å starte havbeite på Tysfjord-hummeren. Dette ble imidlertid stanset av Fiskeridirektoratet Region Nordland etter klage fra grunneiere. I Fiskeridirektoratets klageavgjørelse⁹ slo de fast at kunnskapsgrunnlaget rundt bestanden var for dårlig, og at sannsynligheten for å påføre naturmangfoldet skade var for stor.

Dagens kjente gode hummerlokaliteter er hovedsakelig knyttet til fjordarmene i de østlige delene av Tysfjorden⁵. I tillegg skiller Haukøygrunnen/Haukøyfjorden med sine grunne bløtbunnsområder seg ut som et viktig reproduksjons- og rekrutteringsområde for hummer i tidlige livsstadier. Dette betyr at det kan være økt risiko for dødelighet av hummerlarver. De viktige hummerlokalitetene i Stefjorden, Tømmeråsfjorden og Fuglfjorden er trolig avhengig av rekrutteringen av hummer på Haukøygrunnen. Omsøkte lokalitet Bergkråa ligger i Haukøyfjorden, kun 3 kilometer fra selve Haukøygrunnen. Lokale fiskere/grunneiere/beboere som kjenner Tysfjorden hevder at det finnes hummer over betydelig større områder i fjorden og at Bergkråa er en viktig hummerlokalitet. På grunn av de grunne områdene i Storvika og Kjelkvik trekker hummeren opp til Bergkråa om sommeren og høsten, og har dermed gitt fiskerne i Kjelkvik en viktig ekstra inntektskilde helt tilbake til 1920-tallet.

⁸ Samuelsen et al. 2014. Mortality and deformities in European lobster (*Homarus gammarus*) juveniles exposed to the anti-paratitic ddrug teflubenzuron. Aquatic toxicology 149: 8-15.

⁹ Avgjørelse i klagesak; Havbeite hummer lokalitet Nordbukt i Tysfjord kommune. 17.4.2007, Fiskeridirektoratet Kyst og Havbruksavdelingen.

Miljørisikovurdering og avlusningsstrategi

I miljørisikovurderingen som fulgte med søknaden for Bergkråa, skriver Akvaplan-niva AS at de aktuelle lusemidlene for Nordlaks Oppdrett AS å bruke ved lokaliteten er pyretroider (cypermetrin og deltametrin), organiske fosforforbindelser (azametifos), avermektiner (emamektin benzoat) eller hydrogenperoksid. I henhold til praksis hos Nordlaks Oppdrett AS er det mest aktuelt å bruke hydrogenperoksid. Forutenom lusemidlet pyretroider viser Akvaplan-niva AS til størst risiko ved bruk av deltametrin, etterfulgt av hydrogenperoksid og azametifos.

Nordlaks Oppdrett AS skriver i e-post til Fylkesmannen den 1.11.2018 at de med bakgrunn i resultatene samt konklusjonen i miljørisikovurderingen av utslipp av lusemidler fra lokalitet Bergkråa har følgende avlusningsstrategi på lokaliteten:

- Nordlaks Oppdrett AS skal ikke benytte fôrbaserte flubenzuroner på lokaliteten.
- Videre vil Nordlaks Oppdrett AS avstå fra utslipp til det ytre miljø ved bruk av badebehandlingsmidler med følgende virkestoffer i månedene juni, juli, august og september:
 - deltametrin og cypermetrin (pyretroider)
 - azametifos (organiske fosforforbindelser)
 - hydrogenperoksid
- Nordlaks Oppdrett AS sin bekjempelsesstrategi for lakselus innebærer ellers prioritering av ikke-medikamentelle metoder. Selskapet jobber med å øke kapasiteten for gjennomføring av ikke-medikamentelle behandlinger.

Nordlaks Oppdrett AS mener at deres overnevnte strategi, i kombinasjon med forebygging, i sum vil være i henhold til konklusjonen i rapporten, og dermed egnet for å beskytte hummerbestanden i Tysfjorden fra utilsiktet påvirkning fra lusebehandling på lokaliteten.

Marint vern

Lokaliteten Bergkråa ligger i Tysfjorden, som er foreslått utredet som marint verneområde. Føringer for behandling av slike saker er gitt i midlertidige retningslinjer for marin verneplan fra 6.4.2005¹⁰ og St.meld. nr. 43 (1998-1999) Vern og bruk i kystsona, samt foreløpig tilrådning fra nasjonalt rådgivende utvalg for marin verneplan av 17.2.2003¹¹. Vi viser også til rådgivende utvalg sin endelige tilrådning med forslag til referanseområder av 30.6.2004¹².

De midlertidige retningslinjene for behandling av saker som kan berøre kandidatområder til plan for marine beskyttede områder fra 2005 sier at nye aktiviteter eller inngrep, eller utvidelse av eksisterende aktiviteter som bør tillates må vurderes i det enkelte tilfellet i forhold til blant annet områdets verneverdier og verneformål. Førre-var-prinsippet¹³ og best tilgjengelig kunnskap om områdets verneverdier¹⁴, aktuelt verneformål og miljøeffekter av de aktuelle aktiviteter skal legges til grunn.

¹⁰ Fastsatt av Miljøverndepartementet, Fiskeri- og kystdepartementet, Nærings- og handelsdepartementet og Olje- og energidepartementet.

¹¹ Råd til utforming av marin verneplan for marine beskyttede områder i Norge. Foreløpig tilrådning fra Rådgivende utvalg for marin verneplan pr. 17.februar 2003.

¹² Råd til utforming av marin verneplan for marine beskyttede områder i Norge. Endelig tilrådning med forslag til referanseområder. Rådgivende utvalg for marin verneplan, 30.juni 2004.

¹³ Naturmangfoldloven § 9

¹⁴ Naturmangfoldloven § 8

Tysfjorden er representativ for fjordmiljøer i indre Vestfjorden-området samtidig som den har sine særegenheter med blant annet verdens nordligste forekomst av hummer. I 2004 kunne Havforskningsinstituttet dokumentere at Tysfjord har en egen, genetisk unik bestand av hummer som skiller seg fra annen hummer i Norge¹⁵. Formålet til et marint verneområde i Tysfjorden vil derfor være å ta vare på et komplekst fjordsystem med stor spennvidde i naturtyper med tilhørende bunn og bunnorganismer. Med den store spennvidden i bunnforhold og naturtyper i dette fjordkomplekset må det etter rådgivende utvalgs mening forventes å være et stort mangfold av arter med stor mulighet for flere særpreget enn en egen hummerbestand.

I den foreløpige tilrådingen fra rådgivende utvalg for marin verneplan av 17.2.2003, står det følgende sitat om forholdet mellom havbruk og vernemålene generelt: *«Det må unngås negativ påvirkning relatert til verneformålet fra havbruk i områdene. Hovedformålet med vernet er for de fleste av områdene å beskytte bunnen med tilhørende artsmangfold. Med bakgrunn i dette vil lakseoppdrett og annet havbruk i vannsøylen ikke nødvendigvis ha negativ innvirkning på verneformålet. Havbruk bør i de fleste tilfeller kunne kombineres med vern, men da under forutsetning av at relevante krav om overvåking av driftens eventuelle påvirkning på bunnssubstratet og bunndyrsamfunnene følges opp.»*

I endelig tilråding fra rådgivende utvalg fra 2004 står det følgende sitat; *«Med hensyn på utnyttelse av levende ressurser og havbruksaktivitet tilrådes det liberale restriksjoner, men med nødvendig overvåking og kontroll for å sikre at verneverdiene ikke gradvis forringes (...). Havbruk bør i de fleste tilfeller kunne kombineres med vern, men da ut fra en forutsetning at det ikke er negativ påvirkning relatert til verneformålet. Det må derfor stilles krav til overvåking av eventuell påvirkning på bunnssubstrat og bunndyrsamfunnene»*

Andre merknader

Miljødirektoratets database, Naturbasen¹⁶, viser at lokaliteten ligger drøye 2,5 kilometer fra nærmeste kjente modellerte skjellsandforekomst som er registrert som svært viktig på grunn av dens størrelse (> 200 000 m²) og stort innhold av skjell og skjellfragmenter (>50%).

Fiskeridirektoratets kartbase¹⁷ har registrert en rekke gyte-, oppvekst- og beiteområder for torsk og sei innenfor en radius på 5 kilometer fra den omsøkte lokaliteten på Bergkråa. Utover det rent forurensningsmessige perspektivet er det Fiskeridirektoratet som er myndighet for fangstbare arter. Fiskeridirektoratet sin kartbase mangler informasjon om utbredelsen til viktige gyte-, oppvekst- og leveområder for Tysfjord-hummen.

Fylkesmannens vurdering

Forurensningsmyndigheten kan gi tillatelse til virksomhet som kan medføre forurensning, jf. forurensningsloven § 11. Når forurensningsmyndigheten avgjør om tillatelse skal gis, skal det i henhold til bestemmelsens siste ledd *«legges vekt på de forurensningsmessige ulemper ved tiltaket sammenholdt med de fordeler og ulemper som tiltaket for øvrig vil medføre»*.

¹⁵ Jørstad et al. 2003. Sub-arctic populations of European lobster, *Homarus gammarus*, in northern Norway. Publisert i *Environmental Biology of Fishes* 69: 223-231, 2004.

¹⁶ Naturbase: Fagsystem fra Miljødirektoratet for registrering av verneområder, naturtyper og andre data om biologisk mangfold som er viktige i arealforvaltningen: <http://www.miljodirektoratet.no/no/tjenester-og-verktoy/database/naturbase/>

¹⁷ Fiskeridirektoratets kartbase: <http://kart.fiskeridir.no>

Det må ved vurderingen av om utslippstillatelse skal gis legges vekt på hensynet til naturmangfold.

Vi har tidligere i dette brevet vist til pågående forskning og ikke minst kunnskapshull med hensyn til bruk av avlusningsmidler. Kunnskapshull kombinert med manglende kartlegging og oversikt over biologisk mangfold gjør dermed hovedgrunnlaget for vår vurdering.

Vi viser også til midlertidig retningslinjer for behandling av saker som kan berøre kandidatområder til plan for marine beskyttede områder fra 2005, om å gi tillatelse til oppdrett i verneområder. I dette tilfellet kan konsekvensene være negative og i verste fall fatale for verneformålet.

Virksomheten planlegger å kjøre et strengt driftsregime der de vil unngå bruk av en rekke lusemidler i yngle- og oppvekstperioden sommerstid. En slik policy er ønskelig og prisverdig. Fylkesmannen kan imidlertid ikke hindre bruk av andre, tøffere midler hvis en sykdomssituasjon skulle tilsi dette. En bedrifts policy er dermed et løst grunnlag å basere en tillatelse på, dette siden Fylkesmannen ikke har juridiske virkemidler innen dyrevelferd og medikamentbruk.

Vi kan heller ikke se bort ifra at det ved en grundig kartlegging av Tysfjorden, også avdekkes en rekke andre distinkte arter (deriblant krepsdyr) som er tilpasset dette fjordsystemet og som vil ha en like stor verdi som Tysfjord-hummeren.

Konklusjonene er at Fylkesmannen mener at man ikke kan risikere å forringe slike viktige områder før man kjenner til de reelle konsekvensene.

Akvaplan-niva AS viser til at det nå er satt i gang et samarbeid mellom Havforskningsinstituttet og Fiskeridirektoratet for å vurdere kartlegging av viktige områder for hummer i Tysfjord⁵. En slik kartlegging vil kunne avdekke hummerens utbredelse og dens viktigste gyte- og oppvekstområder i Tysfjord.

Konklusjon

I medhold av lov om vern mot forurensninger og om avfall (forurensningsloven) av 13.mars 1981, nr. 6, § 11 (særskilt tillatelse til forurensende tiltak), § 12 (innhold i søknad) og Lov om forvaltning av naturens mangfold (naturmangfoldloven) §§ 8-12, **avslår** Fylkesmannen i Nordland herved Nordlaks Oppdrett AS sin søknad om etablering av oppdrettsvirksomhet på lokaliteten Bergkråa i Tysfjord kommune.

Bakgrunnen for Fylkesmannens avslag er følgende punkter:

1. Akvaplan-niva AS sine konklusjoner i miljørisikovurderingen for lokalitet Bergkråa, der de konkluderer med at det høyst sannsynlig kan oppstå konsentrasjoner i miljøet etter utslipp som overskrider grenseverdier for effekt og dødelighet for hummer. Potensielt skadelige konsentrasjoner kan nå området Haukøygrunnen/Haukøyfjorden, samt i enkelte tilfeller også deler av Fuglfjorden og Tømmeråsfjorden.
2. Utfordringer knyttet til avveining mellom virksomhetens strategi for bruk av avlusningsmidler og dyrevelferden. Rent juridisk står en policy løst i forhold til hva som kan bli avgjørelsen i en kritisk sykdomssituasjon, som vil gå på bekostningen av hensynet til det marine biologiske mangfoldet inkludert Tysfjord-hummeren.

De overnevnte punktene støttes videre av følgende underpunkter:

- Manglende kunnskap om lusemidlers påvirkning på Tysfjord-hummeren og andre krepsdyr, samt det marine biomangfoldet i sin helhet.
- Manglende kunnskap om Tysfjord-hummerens utbredelsesområde, inkludert dens viktigste yngle- og rekrutteringsområder i hele Tysfjorden.
- Tysfjordens status som kandidatområde for marint vern på bakgrunn av fjordens særegenhet, med blant annet verdens nordligste forekomst av hummer som en egen distinkt hummerbestand.

Vi kan ikke med de opplysningene vi har se at lokaliteten i seg selv er ugunstig for etablering av et akvakulturanlegg, da B-undersøkelsene viste god tilstand og strømmålingene viste gode strømforhold. Spredningsstrømmen kan imidlertid ikke betraktes som pålitelige for å beregne spredningen av organisk materiale ved lokaliteten da den avviker med >10 % fra korrekt måledybde sett i forhold til totaldypet. Men med bakgrunn i konklusjoner fra miljørisikovurderingen om utslipp av lusemidler fra lokalitet Bergkråa, samt nyere kunnskap om lusemidlers påvirkning på krepsdyr, mener Fylkesmannen at det i denne saken er riktig å gi et avslag på søknad om utslippstillatelse ved Bergkråa.

Fylkesmannen skal også vurdere søknaden om akvakultur opp mot Lov om forvaltning av naturens mangfold (naturmangfoldloven). Fylkesmannen mener at kunnskapsgrunnlaget¹⁸ når det gjelder påvirkning fra akvakultur med bruk av lusemidler på krepsdyr og da særskilt Tysfjord-hummeren, er svakt. Flere forskningsprosjekter undersøker ulike lusemidlers påvirkning på krepsdyr, men fortsatt gjenstår det mye arbeid. Samtidig er utbredelsen til Tysfjord-hummeren dårlig kartlagt, og man kjenner for dårlig til deres nøkkelområder (yngle- og rekrutteringsområder, områder med rognhummer) samt vandringsmønstre i hele fjorden.

Føre-var-prinsippet i naturmangfoldloven¹⁹ sier at det når det treffes en beslutning uten at det foreligger tilstrekkelig kunnskap om hvilke virkninger den kan ha for naturmiljøet, skal tas sikte på å unngå mulig vesentlig skade på naturmangfoldet. Tysfjord-hummerens bestandsstørrelse samt dens utbredelse er ukjent, med unntak av noen kjente gode hummerlokaliteter i Tysfjorden. Særlig hummerlarvene og hunnhummeren er særlig sensitive mot lusemidler. Fylkesmannen mener at det ved en etablering av oppdrettsvirksomhet på lokaliteten Bergkråa er fare for vesentlig skade på et viktig kjent reproduksjons- og rekrutteringsområde for hummer i tidlige livsstadier.

Fylkesmannen har også vurdert den samlede belastningen på naturmangfoldet tiltaket kan medføre²⁰. En tillatelse til etablering av et akvakulturanlegg under de forutsetningene som ligger her, vil kunne skape presedens ved at liknende søknader vil måtte aksepteres. Dette kan resultere i at den kjente hummerbestanden som holder til i Hauløyfjorden/Haukøygrunnen, Stefjorden, Tømmeråsfjorden og Fuggelfjorden, samt andre ukjente bestander, forringes og i verste fall utryddes.

¹⁸ Naturmangfoldloven § 8 (kunnskapsgrunnlaget)

¹⁹ Naturmangfoldloven § 9 (føre-var-prinsippet)

²⁰ Naturmangfoldloven § 10 (økosystemtilnærming og samlet belastning)

Varsel om saksbehandlingsgebyr og risikoklasse

Det skal betales gebyr for Fylkesmannens arbeid med fastsettelse av nye eller endrede tillatelser til forurensende virksomhet²¹.

Fylkesmannen varslar at Nordlaks Oppdrett AS vil ilegges et gebyr på 26 200 kr. Saksbehandlingsgebyret følger gebyrsatser²², og valg av gebyrsats er basert på tidsbruk i saksbehandlingen samt sakstype.

Dersom dere har merknader til varselet, ber vi om at disse blir sendt innen 14 dager fra dette brev er mottatt²³.

Klageadgang, saksopplysninger m.m.

Fylkesmannens vedtak kan påklages til Miljødirektoratet av sakens parter eller andre med rettslig klageinteresse innen 3 uker fra underretning om Fylkesmannens vedtak er kommet fram eller fra vedkommende fikk eller burde ha skaffet seg kjennskap til vedtaket²⁴. Klager som kommer inn etter denne fristen kan ikke påregnes å bli behandlet, jf. forvaltningsloven § 31. En eventuell klage skal angi hva det klages over og den eller de endringer som ønskes. Klagen bør begrunnes, og andre opplysninger av betydning for saken bør nevnes²⁵. Klagen skal sendes til Fylkesmannen i Nordland, Moloveien 10, 8002 Bodø.

En eventuell klage fører ikke automatisk til at gjennomføringen av vedtaket utsettes. Fylkesmannen eller Miljødirektoratet kan etter anmodning eller av eget tiltak beslutte at vedtaket ikke skal gjennomføres før klagefristen er ute eller klagen er avgjort²⁶. Avgjørelsen av spørsmålet om gjennomføring kan ikke påklages.

Med visse begrensninger har partene rett til å se sakens dokumenter²⁷. Nærmere opplysninger om dette fås ved henvendelse til Fylkesmannen. Vi vil på forespørsel også kunne gi øvrige opplysninger om saksbehandlingsregler og andre regler av betydning for saken.

Med hilsen

Torfinn Sørensen (e.f.)
fylkesmiljøvernssjef

Oddlaug Ellen Knutsen
seksjonsleder

Dette brevet er godkjent elektronisk og har derfor ikke underskrift.

²¹ Forurensningsforskriften kapittel 39

²² Forurensningsforskriften § 39-4

²³ Forvaltningsloven § 16

²⁴ Forvaltningsloven §§ 28 og 29

²⁵ Forvaltningsloven § 32

²⁶ Forvaltningsloven § 42

²⁷ Forvaltningsloven § 18

Kopi til:

Mattilsynet - Region Nord	Felles postmottak, Postboks 383	2381	Brumunddal
Nordland fylkeskommune	Postmottak Fylkeshuset	8048	Bodø
Nordland Fylkes Fiskarlag	Postboks 103	8001	BODØ
Tysfjord kommune	Postboks 104	8591	Kjøpsvik
Oddvar Anton Arntzen	Øverdalsveien 26	8617	Dalsgrenda
Kystverket	Postboks 1502	6025	Ålesund
Fiskeridirektoratet Region Nordland	Postboks 185 Sentrum	5804	Bergen
Gunn R Pettersen Hykkerud	Killiveien 73	9518	Alta
Sigvard Lind Sundvor	Hundholmen, 8590 Kjøpsvik	8590	Kjøpsvik
Anne-Karin B Bjørnstad	Asalveien 14	8209	Fauske
Ann Birgit Elise Kjelkvik	C/O Gudleif Nilsen, Västra Fageredsvägen 37, Se-437 41 Lindome, Sverige		
Olav Eirik Lind Sundvor	Bråtet 143	5154	Bergen
Henning Eivik	Strandveien 5	8590	Kjøpsvik
Miljødirektoratet	Postboks 5672 Sluppen	7485	TRONDHEIM